
STRESZCZENIE

Tematem książki są procedury specjalne Rady Praw Człowieka określane jako filar ONZ-owskiego systemu ochrony praw człowieka. Analiza obejmuje przede wszystkim mandaty tematyczne procedur specjalnych. Celem pracy jest określenie zdolności procedur specjalnych do wywierania wpływu na przestrzeganie praw człowieka, zarówno w wymiarze indywidualnym jak i instytucjonalnym. Przeprowadzona analiza służy weryfikacji dwóch głównych hipotez badawczych, według których: po pierwsze, procedury specjalne są, poprzez sposób ich ukształtowania i działania, zdolne do wywierania wpływu na stan przestrzegania praw człowieka. Wpływ wywierany jest poprzez działania o różnym charakterze polegające m.in. na: monitorowaniu stanu przestrzegania praw człowieka, ich promocji, prowadzeniu badań nad przedmiotem mandatu, interweniowaniu w sprawach indywidualnych, formułowaniu zaleceń kierowanych do państw lub innych podmiotów, czy udziale w kształtowaniu standardów. Zgodnie z drugą hipotezą: zdolność procedur specjalnych do wywierania wpływu na realizację praw człowieka zależy od czynników o zróżnicowanej naturze, niezależnych lub zależnych od piastunów mandatów. Czynniki te zostały zidentyfikowane i poddane ocenie.

Przeprowadzone badania pozwoliły na pozytywną weryfikację hipotez badawczych. Procedury specjalne zdolne są do wywierania bezpośredniego oraz pośredniego wpływu na kondycję praw człowieka. Wpływ ten jest jednak ograniczony, głównie ze względu na brak współpracy ze strony państw oraz brak odpowiednich środków na działanie mechanizmu. W pracy przedstawiono postulaty zmian, których wprowadzenie pozwoliłoby na wzmocnienie wpływu procedur specjalnych. Potrzebne zmiany w niewielkim stopniu zależą od samych ekspertów procedur specjalnych. Odpowiedź na główne wyzwania dla funkcjonowania procedur specjalnych zależy przede wszystkim od państw: jako członków Rady Praw Człowieka, jako członków ONZ oraz jako adresatów działań ekspertów.